

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет культури і мистецтв
Кафедра культурології

«Естрадне мистецтво в умовах російсько-української війни»

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка вищої освіти
Спеціальності: 034 Культурологія
Освітньо-професійної (наукової)
програми: Культурологія
Яніна Лис

Керівник: Кандидат педагогічних
наук, доцент Форостян А.Ф.

Рецензент: директор Херсонського
обласного центру народної
творчості
Капелюшник В.В.

ЗМІСТ

	ВСТУП	3
	РОЗДІЛ 1. Методологічні особливості становлення естрадного мистецтва	7
1.1	Методологія та термінологія дослідження	7
1.2.	Жанрові форми та типологія естрадного мистецтва	13
	РОЗДІЛ 2. Трансформаційні процеси українського естрадного мистецтва	18
2.1.	Становлення та розвиток української естради	18
2.2.	Розвиток естрадного мистецтва в період незалежності України	26
2.3.	Тенденції розвитку вітчизняного естрадного мистецтва в період російсько-української війни	36
	ВИСНОВКИ	43
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	47
	ДОДАТКИ	52

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток сучасного постіндустріального суспільства призводить до переосмислення культурних традицій і мистецьких напрямів. Один із таких напрямів, що пройшов суттєві зміни, - сучасна українська естрада, за словами І. Бобули.

Епоха шоу-бізнесу внесла свої відмінності в розвиток українського естрадного мистецтва. Тепер на передній план виходить не лише вокаліст з відмінним голосом та творчою індивідуальністю, але також і продюсер, який відповідає за створення музичного продукту та його вигідну продажу [1].

XXI століття дійсно встановлює нові умови та методи популяризації масової культури в Україні, враховуючи технологічний прогрес та інтеграцію у світовий музичний потік. Медійні канали, такі як Інтернет, радіо та телебачення, відіграють важливу роль у формуванні смаку сучасних українців різного віку. Концертна діяльність, шоу-програми, фестивалі та інші події також впливають на залучення масової аудиторії до світу сучасної естради, демонструючи різноманітність музичних стилів, виконавців та технік.

Згадуючи розвиток вітчизняної естради, слід зауважити, що вона пережила кілька етапів трансформації, особливо значущих у 1960-ті роки. В цей період почалося використання нового інструментарію естрадними виконавцями та поєднання національної музичної традиції з популярними ритмами твісту, рок-н-ролу, біг-біту, а також впровадження різних театралізаційних елементів. Цей стильовий синтез, втілений у творчості численних ВІА, став фундаментом стилістики української традиційної естради. Поряд з цим, нового етапу розвитку українське естрадне мистецтво зазнало з початком російської агресії у 2014 році. А з початком повномасштабного вторгнення відбулося переосмислення кількісного

показника національного сегменту у естрадному мистецтві України. Проте поточний стан дослідження становлення та розвитку української естради та узагальнення теоретичних і методологічних аспектів цієї проблеми не може бути вважений задовільним. Навіть при наявності кількох досліджень із соціологічного, психологічного, культурологічного та музикознавчого спрямування, в яких були зроблені важливі узагальнення. Наприклад, наукові праці А. Жебровської, І. Лепшого, О. Сапожніка, В. Чепеленка та інших відділені характеристики окремих етапів розвитку естради, а дослідження Д. Бабича, М. Вишневської, М. Поплавського, Н. Поповича, В. Токарева та інших спрямовані на особливості функціонування естрадної пісні.

Особливо важливим є відсутність великої кількості публікацій науковців що стосуються стану естрадного мистецтва в період війни між Україною та російською федерацією. Лише поодинокі Інтернет статті розкривають дану тему з огляду споживача і не задовольняють загал у розкритті даної проблеми.

Однак, потреба у глибокому культурологічному аналізі мистецтва естради, розробці нових підходів до історії вітчизняної естради, а також всебічному та системному вивченні конкретних тенденцій у розвитку української естради та її ролі у культурному розвитку України в період повномасштабного вторгнення російської федерації підкреслюють необхідність більш детального розгляду цього питання, зокрема з культурологічної перспективи. Вказані особливості досліджень у певному контексті визначили тему даного дослідження - «Естрадне мистецтво в умовах російсько-української війни».

Мета дослідження – виявити та узагальнити основні тенденції розвитку українського естрадного мистецтва під час російсько-української війни.

Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати наступні **завдання**:

- деталізувати методологічні підходи та термінологію дослідження;
- визначити форми, жанри та принципи видозмін естрадного мистецтва;
- розкрити тенденції розвитку та становлення українського традиційного естрадного мистецтва;
- охарактеризувати роль вітчизняного естрадного мистецтва у культурному житті України до і під час війни.

Об'єкт дослідження – соціокультурне перетворення естрадного мистецтва України.

Предмет дослідження – зовнішні та внутрішні видозміни вітчизняного естрадного мистецтва в умовах російсько-української війни.

У даній роботі основним методологічним підходом є системний підхід до вивчення історії становлення та розвитку українського естрадного мистецтва. Для досягнення поставлених цілей використовувалися наступні **методи**: теоретичний аналіз, синтез, прогнозування, конкретизація теоретичних знань, систематизація та узагальнення досліджуваної проблеми.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у деталізації джерельної бази, адже на сьогоднішній день науковці лише почали звертати свою увагу до розкриття проблеми, а виокремлення загальних тенденцій у дослідженні проблеми розвитку естрадного мистецтва в умовах російсько-української війни допоможе деталізувати основні напрями розвитку естради в цілому.

Теоретичне значення одержаних результатів. В результаті проведеного дослідження були обґрунтовані основні положення

розвитку української естради в контексті гібридної війни і прямої агресії з боку російської федерації.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані результати дослідження можливо використовувати при викладанні наступних курсів, а саме, «Теорія культури», «Історія мистецтв», «Теорія та історія музичного мистецтва».

Апробація дослідження. За результатами дослідження, в електронній збірці «Магістерські студії 2023 року», була опублікована стаття «Трансформацій процеси національної естради у продовж визвольної війни ХХІ ст.» (м. Івано-Франківськ 2023).

Структура роботи. Робота складається з вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕСТРАДНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ

1.1. Методологія та термінологія дослідження

Сучасний культурний контекст можна охарактеризувати як винятково різноманітний феномен, в якому відбувається співіснування та взаємодія широкого спектра жанрів та напрямків мистецтва. Це простір, де зустрічаються різні аудиторії, живе фольклор, академічна класика, а також старовинна музика. Естрадне мистецтво, зокрема, вирізняється своєю багатокomпонентністю та здатністю до синтезу різноманітних мистецьких форм. Саме ця багат шаровість привертає увагу науковців, зацікавлених у вивченні його впливу на культурно-мистецькі процеси сучасності.

У контексті України, науковці як - от М. Макаренко, М. Мельник, М. Мозговий, Ю. Панасьє, М. Поплавський, В. Плахотнюк зосереджують свої дослідження на етнокультурологічних аспектах естрадного мистецтва. У дисертаційних працях, таких як роботи Т.Рябухи про походження та інтонаційні особливості сучасної української естрадної пісні чи дослідження Я. Курганової, яка займалася питаннями естрадно-вокального виконавства, відкриваються нові перспективи для розуміння розвитку цього напрямку в мистецтві.

Естрада як окремий жанр мистецтва була предметом дослідження з багатьох аспектів. В. Откидач проаналізував естраду в рамках її ролі у шоу-бізнесі, в той час як М. Мозговий зосередився на жанрових характеристиках української естрадної пісні. В. Тормахова розглядала зв'язки між естрадою та фольклором, Н. Дрожжина

деталізувала технологічні аспекти естради, а О. Хижко займалася педагогічними аспектами естрадного виконавства.

Термін "естрада" не має універсального міжнародного значення, оскільки естрадне мистецтво розвивалося по-різному у різних культурних контекстах. Перед уживанням терміна "естрада", існувало поняття "вар'єте", яке походить з французької мови і означає "різноманітність" чи "строкатість", та об'єднувало всі види художньої розважальної діяльності.

Як зазначає Н. Єрмакова, «... українська сценічна культура зараз живе в час активного розвитку, що дає змогу оновлюватися, робити творчі реформи та революції, змінювати структуру, характер діяльності та суспільного статусу» [13, с. 46]. У науковому дискурсі естрада розглядається як універсальне поняття, що включає широкий спектр видовищних форм і жанрів з розважальними елементами. Таким чином, "естрадность" має бути інтерпретована як "естрадне мистецтво" у мистецтвознавчій літературі. Це поняття також активно використовували в своїх працях такі науковці як І.Машенко, В.Зайцев, у статтях О. Грачової, А. Верхової, В. Солодовника, Е.Рибакової, а також у дисертаційному дослідженні М. Муратова та інших.

Згідно з науковими дослідженнями, коріння естрадного мистецтва сягає середньовіччя, а його розвиток пов'язують з діяльністю таких мандрівних артистів, як ваганти, мейстерзінгери, трубадури, скоморохи, актори вертепних вистав та інші. [28, с. 139]. А Е. Рибакова вважає походження цього поняття «... з народних гулянок, балаганів, дивертисментів, тобто циклу музичних, танцювальних номерів на відкритих сценах садів та ін. платформах» [25, с. 7]. Термін "естрада" походить від латинського слова, що означає "настил", "поміст", або "підлога". В історичному контексті це позначало відкритий концертний майданчик, який був піднятий над землею чи рівнем крісел у залі. Відмінно від естради, термін "сцена"

походить від слова, що означає "шатро" чи "намет", і сучасна сцена розуміється як закритий з трьох сторін театральний майданчик. Таким чином, естрада є відкритим простором, призначеним для розважальних виступів і безпосереднього спілкування з публікою.

З огляду на соціальні та економічні аспекти, починаючи з другої половини XIX століття, спостерігається інтенсивний розвиток професійного "естрадного мистецтва" у кабаре, мюзик-холах та інших розважальних закладах. Це був час, коли під впливом віденської оперети, джазу та інших музичних жанрів відбулося формування "естрадної музики". До кінця 1950-х років у Європі сформувався напрямок поп-музики, який згодом еволюціонував у сучасний "шоу-бізнес". [28, с. 140].

А. Верхова у статті «Естрада як особлива форма шоу-мистецтва» надає порівняння термінів «естрада» і «шоу-бізнес». Дослідниця, зазначає, що «... термін «естрада» притаманний лише пострадянському простору, а запозичений закордонний термін «шоу-бізнес» не може повноцінно передати його автентичність» [3, с. 215]. Вона вважає, що термін «... «естрада» відповідає вимогам видовищності, прямого контакту із глядачем, масовості, актуальності» [3]. А застосування поняття «шоу-мистецтво» - «show art», яке «визначає естрадне як специфічний синонім терміна «естрада» у сфері іноземного мистецтвознавства» [3, с. 216].

Автори «Енциклопедії сучасної України» поділяють погляд, що термін «естрада» може використовуватися як синонім до понять «шоу-бізнес» або «музичний шоу-бізнес». Ця інтерпретація підкреслює комерційний аспект естрадного мистецтва, зосереджуючись на його розважальній та видовищній природі, яка включає в себе продукцію музичних виступів, записів і широкомасштабних турів [11].

По іншому вважає В. Зайцев, на його думку цей термін «... не міжнародний і не однозначний, оскільки, він формувався в різних країнах по-різному» [14, с. 7]. Раніше використовували назву «вар'єте», що за перекладом з французької мови означало – різноманітність, строкатість» [14]. Поняття "естрада" у сучасному мистецтвознавстві використовується як широкий термін, що об'єднує різноманітні форми художньо-розважальних заходів. Це включає в себе не лише традиційні виступи на сцені, але й сучасні види шоу, такі як концерти, виступи комедіантів, магичні шоу та інші види перформансів, які мають естрадний характер із залученням аудиторії до розваги та відпочинку.[14, с. 8].

Первісне значення слова «естрада» зазначено в «Енциклопедії електронних мас-медіа» за редакцією І. Мащенко [16]. Естрада розглядається як похідне «...від «французького *estrade*, з іспанського *estrado* – поміст, від латинського *stratum* – настил, поміст» [16, с. 113].

О. Грачова стверджує, що термін «естрада» означає «... відкриту концертну площину, яка піднесена над землею, або над рядами глядацьких міст» [4, с. 18]. Во вважає, що «... естрада – це, перш за все, відкритість всього акторського мистецтва, принципів зовнішнього оформлення, засіб спілкування з глядачами. Естрада – це багатожанровий вид мистецтва, що поєднує в собі елементи різних видів видовищ» [4].

В. Солодовник надає детальний і багатовимірний аналіз поняття естрадного мистецтва, відстежуючи його еволюцію від зародження до сучасності, включно з хронологічною дискографією. Він виокремлює два основних значення французького слова «*estrade*», з якого веде початок термін «естрада». Перше значення відноситься до сцени для виступів, а друге – до виду мистецтва з власною інфраструктурою, який охоплює такі жанри як музичне (інструментальні твори, пісні), хореографічне (танцювальні мініатюри), театральне (скетчі,

фейлетони, інтермедії) та циркове (акробатика, еквілібристика, жонглювання, дресура).[28, с. 139].

Науковець В. Солодовник закликає до розширення поняття "естрадного мистецтва", включаючи в нього різні форми виконавського мистецтва, такі як конференс, художнє читання, оригінальний жанр, ревію, імітацію, концерти та інші види діяльності. Ці елементи додають більшої глибини та широти до естрадного мистецтва, підкреслюючи його різноманіття та важливість у культурному та соціальному контексті.[28].

Визнання естрадного мистецтва як окремого напрямку знаходить своє відображення в новітніх словникових виданнях, де термін "естрада" розглядається з різних перспектив. Ці аспекти не лише підтверджують багатство та складність жанру, але й демонструють його значення в більш широкому культурному та соціальному контексті.

У першому значенні, це «... майданчик, або сцена для виступу акторів, музикантів, співаків, промовців та ін.» [12]. У другому - він трактується, як « ... музично-драматичне мистецтво, що включає в себе виконання творів, артистів естради, що беруть участь у концертно-видовищних виступах та установи, що займаються організацією концертно-видовищних виступів» [12].

Переосмислення ролі естрадного мистецтва у суспільстві та його зв'язку з економічними та політичними процесами дозволяє розглядати його як соціокультурний феномен. М. Муратов вважає, що естрадне мистецтво має бути аналізовано з точки зору системного, синергетичного та феноменологічного підходів, які перевищують рамки академічного мистецтва та вступають у складні взаємозв'язки з сучасною масовою культурою. Цей погляд підкреслює інтеграцію естрадного мистецтва у ширший соціальний контекст і його значення як частини культурного ландшафту. [19, с. 8].

Однак, під час повномасштабної війни, під час першої фази війни в Україні, що розпочалась з 2014 року, і другої фази яка триває з лютого 2022 року, і стала більш потужнішою, захопивши руйнівною силою більшість областей України. Науковці не приділяли достатньої уваги подіям війни. Наразі існують лише поодинокі публікації вітчизняних науковців, присвячених дослідженню українського естрадного мистецтва в період з 2014 року. Так, можна відзначити лише публікації Дедуша, Дзинглюка та Мачуліна, які демонструють, як на національну свідомість впливають патріотичні і військові вірші та пісні, написані авторами ще до другої фази війни. Щодо сьогодення, то слід наголосити, що вчені ще не у повній мірі торкалися його розгляду. Лише в інтернеті є декілька статей не наукового спрямування. Дроздова, Карпінська, Міроненко, Покальчук у своїх публікаціях поверхово розглядають деякі пісні українських виконавців чи заходи мистецького спрямування, які відбуваються у військовий час. Оскільки процес функціонування естрадного мистецтва під час війни знаходиться нині на етапі розвитку і науковці ще практично не встигли проаналізувати його реалії, потрібно звертати увагу на інтерв'ю, що сьогодні дають митці, висловлюючи власну позицію.

Отже, естрадне мистецтво, без сумніву, представляє собою багатогранне явище, яке науковий світ розглядає у двох ключових аспектах. По-перше, як платформу для виступів музикантів, акторів та інших виконавців, і по-друге, як самостійний вид музично-драматичного мистецтва з усією необхідною інфраструктурою. Естрада приваблює своєю доступністю, різноманіттям і масовістю. Розваги, такі як виступи ансамблів легкої музики, пародистів, концерти естрадних співаків, і спектаклі естрадних театрів, звертаються до широкої публіки.

Значення естрадного мистецтва значно посилилося з розвитком радіо та телебачення, які інтегрували естрадні жанри у свої програми, значно розширивши аудиторію. Завдяки каналам масової комунікації, естрадне мистецтво поширилося глобально, набувши міжнародної популярності і впливу, перетворившись на важливу частину глобальної культурної індустрії, навіть під час війни.

1.2. Жанрові форми та типологія естрадного мистецтва

Формування естради як культурно-мистецького феномену справді корелюється з епохою модернізму, а її художньо-естетичні засади отримали подальший розвиток у часи постмодернізму. Постмодерністська культурна парадигма знищила стіни між елітарною та масовою культурою, дозволяючи їм інтегруватися та взаємодіяти. Естрада, в свою чергу, перетворилася на багатожанровий, розважальний і видовищний вид мистецтва, що орієнтований на масову аудиторію.

Естрада поглинула в себе елементи різних мистецьких форм — від музики та танцю до живопису, кіно та цирку, і значно запозичила від театрального мистецтва, набуваючи змісту і самобутності. Вона поділяє з театром багато сценічних елементів, таких як актори, публіка, глядацька зала, сценічні підмостки, музика і пісні. Водночас, театр як мистецтво має свою відмінну форму існування та художнє відображення життя, що розрізняє його від естради.

На думку В. Зайцева, «... в театрі основною сценічною формою є вистава, а на естраді – номер. При цьому, на естраді відбувається «... відкрите спілкування артиста з глядачем» [10].

Естрада вирізняється своєю унікальною властивістю та специфічною творчою природою, маючи здатність до "самозародження" в умовах розваги. Цей вид мистецтва нерідко виникає спонтанно, коли людина, зайнята розвагою та веселощами,

інтуїтивно створює акт виконання, який може розважати та привертати увагу інших. Суть естради полягає в тому, що вона може зародитися у будь-якому соціальному контексті, де люди розважаються — будь то студентські збіговиська або неформальні зустрічі.

Прості розважальні дії можуть перетворитися на професійні номери, які представляються на сцені та приносять дохід. Таким чином, естрада стає не лише формою мистецтва, але й джерелом емоційного розвантаження та соціальної інтеракції, іграючи ключову роль у збагаченні культурного життя та підтриманні духу спільноти.

Естрадний номер, як вважає В. Зайцева «... це не просто виступ артиста на естраді, це самостійний твір сценічного мистецтва, побудований за всіма законами драматургії. Це своєрідний міні-спектакль, що має свою драматургію: свій початок, свій розвиток, кульмінацію і розв'язку. Драматургію будь-якого естрадного номера можна проаналізувати, знайти початкову подію, визначити весь подієвий ряд, головну подію і т. д. Активність глядачів перебуває у прямій залежності від того, наскільки дійовим є естрадний номер» [10].

Жанрові вподобання глядацької зали мають визначальне значення для естрадного мистецтва, адже саме вони часто диктують, які засоби виразності використовуватимуться виконавцями під час їхніх виступів. Це поєднання виразних засобів і специфікація номерів складають жанр естрадного мистецтва.

В. Зайцев зазначає, що жанровий арсенал сучасної естради є дуже різноманітним і об'ємним, майже так само як і саме сценічне мистецтво. Він пропонує класифікацію жанрів естради на чотири основні групи:

Розмовні жанри, які включають конференси, інтермедії, художнє слово, естрадні монологи, сценки, мелодекламації, фейлетони, пародії, скетчі, буріме, мікромініатюри та інші.

Музичні жанри, що діляться на: а) Вокальний — пісні різних модифікацій, романси, балади, куплети, музичні фейлетони, музичні пародії. б) Інструментальний — оркестрові номери, інструментальні п'єси тощо.

Хореографічні жанри, такі як різноманітні види танцю.

Оригінальні жанри, до яких відносяться звуконаслідування, вентрологія, тантамореска, акробатика, гімнастика, пантоміма, фокуси, художній свист, імітації, жонглювання, клоунада та інші циркові та спортивні номери.

Ця класифікація демонструє, наскільки широким та багатогранним є поле естрадного мистецтва, а також його здатність адаптуватися та розвиватися відповідно до змін у культурних та суспільних уподобаннях [10].

Естрадне мистецтво, з урахуванням його багатоманітності та жанрової різноманітності, можна класифікувати за такими основними типами:

Концертна естрада, яка об'єднує різножанрові виступи на спеціалізованих естрадних майданчиках.

Театральна естрада, що включає вистави театрів малих форм, мюзик-холів, різноманітні шоу-програми, арт-проекти, скетч-шоу тощо.

Святкова естрада, яка охоплює фестивалі, карнавали, маскаради, великомасштабні свята на стадіонах, церемонії нагородження і подібні події.

Телевізійна естрада, що включає телевізійні шоу-проекти, талант-шоу, комік-шоу та інші формати, що транслюються по телебаченню.

Незалежно від жанрової різноманітності, естрадне мистецтво характеризується певною внутрішньою структурою, яка сформувалася під впливом історичного розвитку та соціальних факторів і базується на спільних принципах, які об'єднують ці різновиди та жанри в одну культурну сферу.

С. Деркач, опираючись на аналіз робіт вчених-естрадознавців таких як Ю. Дмитрієв, С. Клітін, Є. Кузнєцов, Є. Уварова, виділяє сім базових концептуально-методологічних принципів, які є фундаментальними для різних жанрів естрадного мистецтва:

Відкритість естради заснована на активному діалозі артиста з публікою, що створює відчуття безпосередності та залученості.

Легкість окреслює особливість сприйняття естрадного твору, який не вимагає спеціальної підготовки від глядача.

Синтетичність вказує на інтеграцію в естрадному номері елементів різних мистецьких форм.

Лаконізм передбачає стислість і концентрацію змісту, що дозволяє передати основну ідею твору в стислій формі.

Імпровізаційність як креативний аспект сценічної поведінки включає готовність артиста відгукуватися на реакцію аудиторії.

Мобільність обумовлює здатність виконавця адаптуватися до різних сценічних умов і оперативно реагувати на зміни в суспільних запитах.

Індивідуальність артиста виявляється в пошуку власної оригінальності, самобутності та унікальної виконавської манери.

Ці принципи підкреслюють гнучкість та адаптивність естрадного мистецтва, його здатність відображати та формувати культурні тенденції, а також його особливе місце у суспільстві як форми мистецтва, доступної та зрозумілої широкому колу глядачів [7].

З урахуванням різних аспектів, естрадне мистецтво вправді володіє значним естетичним впливом на глядача, спираючись на широку сферу культурної діяльності. Естрадні жанри і форми не лише забезпечують розвагу, але й несуть важливе культурне та естетичне навантаження, підвищуючи значення професіоналізму у виступах. Це вимагає високого художньо-естетичного рівня від кожного номеру та майстерності від учасників, адже кожен виступ має бути виконаним професійним актором з певною досконалістю.

Естрада характеризується унікальним зв'язком між виконавцем і аудиторією, де виконавець перетворює пасивного спостерігача у активного учасника процесу. Відкритість і взаємодія, що властиві естрадному виступу, перевершують традиційні межі театральної або академічної естетики, пропонуючи глядачеві можливість більшої участі та впливу на виступ. Естрадний актор, у свою чергу, приймає максимально відкриту та довірливу позицію до публіки, створюючи особливе середовище спільного творення та спілкування.

Сучасна світова культура 21-го століття дійсно переживає період інтенсивного розвитку, котрий підсилюється глобалізаційними процесами. Міжнародне соціокультурне співробітництво стимулює взаємодію та обмін між різними культурами, що сприяє появі нових, захоплюючих естрадних жанрів і форм. Сучасні тенденції в дозвіллі прагнуть відповідати на змінні запити, потреби та ціннісні орієнтири людей, пропонуючи інноваційні варіанти відпочинку, які сприяють духовному та культурному розвитку особистості.

Зі зростанням кількості та складності культурно-мистецьких заходів з'являється потреба в більш професійному підході до організації та проведення естрадних подій. Розвиток вітчизняної естради та міжнародне мистецьке співробітництво дають можливість задовольняти смаки широкої аудиторії, незалежно від їхніх вподобань. Естрада представляє всі можливі форми виконавського

мистецтва, що призводить до зростаючої зацікавленості глядачів та їх підтримки.

РОЗДІЛ 2

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ УКРАЇНСЬКОГО ЕСТРАДНОГО МИСТЕЦТВА

2.1. Становлення та розвиток української естради

Естрада має дійсно глибокі історичні коріння, що сягають до давніх цивілізацій Єгипту, Греції та Риму. Її елементи можна знайти у виступах мандрівних акторів та музикантів, які були популярні на народних гуляннях та в балаганах, особливо починаючи з середини 18 століття. Видовищні акти, такі як виступи дідів-раєшників, які зазивали публіку, а також ярмаркові зазивали, що виконували жарти, сатиричні монологи та акробатичні трюки, були попередниками сучасних естрадних жанрів.

У балаганах естради виступали звукоподражателі, акробати, фокусники, трансформатори і, починаючи з другої половини 19 століття, куплетисти та оповідачі. Це розмаїття виступів лягло в основу багатства сучасної естради.

На зламі 19-го століття естрадне мистецтво отримало новий імпульс до розвитку з появою мюзик-холів в Англії, які виникли з популярних народних таверн, та вар'єте в Франції. Ці заклади інтегрували розважальні програми з ресторанним та готельним бізнесом, тим самим приваблюючи додаткових відвідувачів. Ця змішана форма розваги і гостинності стала характеристикою для розвитку естради, поєднуючи мистецтво з комерційною діяльністю та роблячи його доступнішим для широкої публіки.

На думку В. Одкидача, «на початку ХХ ст. із розвитком науково-технічного прогресу поширення (естрадного мистецтва) популярної музики набуває нових масштабів; із ним пов'язано масове виробництво найпростіших носіїв інформації — грамплатівок — і

початок радіомовлення. В результаті технічного прогресу змінилися особливості не тільки сприйняття ай діяльності у цій галузі» [21].

Науковець М. Мозговий виділяє кілька ключових періодів у розвитку естрадного мистецтва на теренах України починаючи з 50-х років ХХ століття, кожен з яких відзначається певними тенденціями та досягненнями:

Перший період (1962 – 1969 роки) охарактеризований як час становлення естрадної та біт-музики в Україні, коли нові музичні напрямки почали набирати популярності.

Другий період (1969 – кінець 70-х років) пов'язаний із зростанням професіоналізму серед музикантів та формуванням українських вокально-інструментальних ансамблів.

Третій період (1980 – 1986 роки) відзначається виникненням перших українських рок-груп, які впливали на музичний смак і культурні переваги громадян.

Четвертий період (1986 – 1990 роки) характеризується формуванням української національної самобутньої естради, що зазначає зміцнення національної ідентичності в мистецтві.

П'ятий період (з 1991 року до сучасності) ознаменувався перспективним розвитком української пісенної естради, що супроводжується інтеграцією в світовий мистецький простір та розширенням жанрового розмаїття.

З огляду на сьогоднішні події, повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України, можливо виокремити шостий період, який складається з двох частин: 1 – з 2014 року як гібридна війна; 2- з 2022 року як період повномасштабного відкритого вторгнення. Перший період характеризується виділенням проросійського елемента в системі українського шоу-бізнесу, переїзд українських зірок до країни агресори. Другий період відображає загальнодержавне підняття та єднання, при цьому важливим стає

власна позиція, що до повномасштабної війни в Україні. Якщо, ти не висловлюєш власної позиції, але продовжуєш давати концерти в країні агресори, то і ставлення суспільства до такого виконавця відповідне. Ще однією характеристикою цього періоду є поява такого поняття як «іноагент», яке виражає ставлення представників російської федерації до людей які не підтримали війну, здебільшого в це число потрапляють представники мистецьких кіл.

Ці періоди відображають динаміку та еволюцію естрадного мистецтва в Україні, підкреслюючи як зовнішні впливи, так і внутрішні зміни в культурному житті країни, що сприяли його розвитку та популяризації.[20, с. 53].

Науковець Н. Дрожжина внесла свій вклад у дослідження естради, виділивши чотири етапи її розвитку в Україні:

"Передестрадний період" (середина XIX – початок XX століття), який характеризується формуванням основ естрадного мистецтва до його професіоналізації.

Період "професіоналізації" (1920–1950-ті роки), коли естрадне мистецтво набувало професійних рис і визначалось як окремий вид діяльності.

"Епоха протесту і комерціалізації" (кінець 1950-х – 1980-ті роки), що свідчить про період зростаючого невдоволення існуючими нормами та комерціалізацію мистецтва.

"Глобалізаційний" період (1990-ті роки – сьогодні), який відзначається входженням української естради в світовий контекст і впливом глобалізації на її розвиток.

Сучасні дослідники відзначають, що естрада не лише стала наймасовішим видом мистецтва, але й невід'ємною частиною сучасного життя, що супроводжується значними якісними змінами в соціокультурному просторі. Ці зміни призводять до створення нового соціокультурного феномена – "звучного", "омузикаленого" соціуму,

де музика та естрадні елементи влітаються в повсякденне життя людей, впливаючи на їхні поведінкові та культурні патерни.[22].

"Тотальне озвучування" соціуму та культури, до якого ми стали свідками в сучасному світі, справді стало можливим частково завдяки тому, що естрадне музичне мистецтво перетворилося не лише на сферу творчості, але й на потужну галузь глобального шоу-бізнесу. Це величезне промислове та комерційне поле, яке включає в себе виробництво, розповсюдження та рекламу музичного контенту.

На думку В. Откидача, "золотим століттям" естради вважається період кінця 1950-х — початку 1960-х років, коли в мистецтві стали виділятися видатні виконавці та колективи. Вони внесли значний вклад у розвиток естрадного мистецтва і залишили незабутній слід в культурній спадщині. В цей час було визначено важливі напрямки і стилі, такі як джаз, вокальне мистецтво, народна пісня, які стали візитівкою епохи та вплинули на формування музичних уподобань на десятиліття вперед. Виникнення видатних особистостей, як-от Марк Бернес, Майя Кристалінська, Тамара Міансарова, Вадим Трошин, що представляють різні жанри і стилі, підтверджує цю тенденцію. [21].

Тож, 50–ті роки, на думку М.Мозгового, «...стали початком зародження національного естрадного мистецтва».

І. Бобул вважає «... сучасна традиційна естрада є різностильовою і враховує контекст сучасності, однак на першому плані виконавців традиційної естрадної пісні – збереження та примноження здобутків української пісенної естради 1950–1980-х років, тобто періоду її найвищого розквіту» [1].

Період 1950-х — 1960-х років був часом зародження та розвитку української естрадної пісні та важливою віхою у трансформації естрадного мистецтва. Олександр Білаш, Платон Майборода та Ігор Шамо стали ключовими фігурами цієї епохи, займаючи місце корифеїв української естради.

Разом з ними починається і діяльність нового покоління композиторів, таких як С. Сабадаш, А. Пашкевич, Б. Буєвський та інших, що вносили свіжість і новаторство в музику того часу. Оркестри, включаючи естрадні, естрадно-симфонічні та оркестри народних інструментів, стали основою акомпанементу, в той час як хорові колективи брали активну участь у виконанні.

Цей напрямок, який виник у 1950-х, досяг свого піку в 1960-х і продовжував зберігати свої позиції і в 1970-ті роки, став справжнім розквітом для української естрадної пісні, заклавши фундамент для її подальшого розвитку і впливу на культурне життя в Україні.[16].

Перші українські естрадні пісні були пронизані мотивами любові до матері, рідного краю та романтичної лірики. Пісні такі як «Два кольори», «Черемшина», «Чорнобривці», «Пісня про рушник», «Києве мій», «На долині туман», «Летять, ніби чайки», «Степом, степом», «Марічка» стали класикою української естради і донині залишаються популярними.

Ці пісні стали візитівкою таких відомих виконавців, як Юрій Гуляєв, Костянтин Огневий, Дмитро Петриненко, Дмитро Гнатюк, Микола Кондратюк, Олександр Таранець, Анатолій Мокренко, які зробили значний внесок у розвиток української естради.

Протягом наступних років естрадне мистецтво в Україні зазнало великих змін. Пісенний репертуар розширювався, а композитори, такі як Володимир Івасюк та Ігор Поклад, почали впроваджувати нові методи та прийоми, що призвело до появи нових жанрів та шлягерів. Естрадні виконавці цього періоду, включаючи Василя Зінкевича, Назарія Яремчука, Софію Ротару, здобули широку популярність і визнання як у Україні, так і за її межами.

Ця епоха стала підґрунтям для подальшого розвитку української естради, яка продовжує впливати на музичні смаки та культурні уподобання українців.

У період розвитку української естради виникло багато запам'ятовуваних пісень, які відзначаються особливою музичною вартістю та глибиною змісту. Композиції, як-от «Червона рута», «А ми удвох», «Три дороги», «Моя любов, моя земля», «Гай, зелений гай», «Мій рідний край», «Стожари», «Дикі гуси», «Чарівна скрипка», «Водограй», «Смерекова хата», стали символами епохи та набули широкої популярності.

Розвиток телебачення також зіграв значну роль у популяризації естрадного мистецтва. Виступи Штеселя (Юрій Тимошенко) та Тарапуників (Єфім Березін), які працювали у розмовному жанрі, завоювали любов аудиторії завдяки своєму гумору та харизмі. Це показує, що естрадне мистецтво не обмежується музикою та піснями, а включає в себе також різні форми розмовного жанру.

Включення церковних номерів та виступів ілюзіоністів, як, наприклад, Арутюна Акопяна, розширило горизонти естрадного мистецтва і вивело його на новий рівень, підкреслюючи його різноманіття та здатність інтегрувати різні культурні традиції. [30].

У другій половині 20-го століття естрадне мистецтво в Україні зазнало істотних трансформацій, які були тісно пов'язані з комерціалізацією концертної діяльності. Це призвело до зростання вимог до візуального оформлення концертів, що зробило шоу більш видовищними та привабливими для глядача. Введення нових електронних музичних інструментів та потреба в обміні досвідом сприяли розширенню фестивально-конкурсного руху, який став значною частиною естрадної культури.

Нові таланти, такі як Іван Бобул, Микола Гнатюк, Володимир Удовиченко, Анатолій Кудлай, Володимир Білоножко, Лідія Сандулеса та інші, з'явилися на естраді в цей час, доповнюючи і збагачуючи музичний ландшафт.

Популярність здобули вокально-інструментальні ансамблі, такі як «Смерічка», «Кобза», «Ватра», «Водограй», «Світязь», «Арніка», «Чарівні гітари», які стали важливою частиною естрадної сцени та внесли свій внесок у розвиток музичної індустрії.

З часом жанри естрадного мистецтва почали диференціюватися, відображаючи вплив музичних стилів, таких як рок та його різновиди, джазові композиції та аранжування, поп-жанри та обробки фольклору. Поява розважальних програм на телебаченні, таких як КВК (Клуб веселих та кмітливих), «А ну ка дівчата» та інші, а також шоу-програм із залученням різних жанрів естради, підтримували інтерес до естрадного мистецтва.

Таким чином, естрадне мистецтво поступово ставало важливою частиною комерційної культури, що впливало на його форми та зміст.

І.Бобула вважає: «... українська естрадна музика переживає занепад, потроху вмирають композитори, жанр ВІА взагалі зникає, пісні стають більш простими за музикою і текстами, часом – примітивними» [1].

Гориславець наголошує на тому, що в українській естраді перетворення призвели до появи шлягерних мистецьких зразків, які виникають з традицій європейської музики (наприклад, диско, рок-н-ролу, та різних танцювальних напрямків) і української популярної музики. Серед найбільш визначних митців цього часу були О. Злотник, О. Гавриш, Г. Татарченко та інші, а виконавці, як В. Зінкевич, І. Бобул, П. Дворський, Р. Кириченко, А. Кудлай, О. Білозір, П. Зібров та інші, стали популярними обличчями естради.

Пісні, як «Україна» Т. Петриненка, «Я козачка твоя» Р. Кириченко, «Піду втоплюся» А. Миколайчука, «Душі криниця» І. Бобула, «Україночка» О. Білозір, «Час рікою пливе» та «Смерека» М. Гнатюка, «Дві зорі» І. Мацялка стали відомими і улюбленими у широких масах слухачів.

Проте, розвиток української естради в СРСР супроводжувався численними перешкодами, пов'язаними із монопольною політикою держави, яка впливала на всі сфери культурного життя, включаючи концертну організацію, авторське право, грамзапис, та телерадіомовлення. Монополія державних організацій, таких як "Мелодія" чи "Держтелерадіо СРСР", часто перешкоджала розвитку нових музичних напрямків та творчим пошукам митців. [31].

В радянські часи естрадне мистецтво в Україні розвивалося в умовах жорсткої державної регуляції, що включало єдину тарифікацію, централізоване розподілення ресурсів і контроль над виплатою винагород. Це створювало серйозні перепони для розвитку індивідуальності та креативності артистів, оскільки система не враховувала їх популярності та внеску в культуру.

Така монополістична система, яка носила ідеологічний характер, обмежувала можливості розвитку нових напрямків і стилів в мистецтві. Усе це вимагало глибоких змін та реорганізації відносин в культурній сфері, щоб відповідати новим викликам і потребам суспільства.

Ринкові перетворення, що почалися в Україні в 1990-ті роки, призвели до комерціалізації естрадного мистецтва і відкрили двері для нової ери шоу-бізнесу. Це сприяло соціокультурним перетворенням і змінило політичний вектор розвитку держави. Із зміною політичної системи та інтеграцією з міжнародною культурою українська естрада отримала імпульс до розвитку, що дало поштовх новітнім тенденціям і залученню широкої глядацької аудиторії. [34].

Молоде покоління українських виконавців продовжує цінувати спадщину таких композиторів, як Володимир Івасюк, Леонід Дутковський, Микола Мозговий, Ігор Поклад та інших, але сучасний слухач часто звертається до більш нових, сучасних виконавців та стилів. Це може бути пов'язано зі змінами в музичних перевагах, де

акцент зміщується від традиційної естради до сучасних поп, рок та інших сучасних жанрів.

Незважаючи на це, традиційна українська естрада залишається важливою частиною культурного простору країни. Вона виступає не тільки як носій історичної та культурної спадщини, але й як засіб збереження національної ідентичності та передачі її з покоління в покоління. Існує постійна взаємодія між традиціями та новаціями, де старі пісні інтерпретуються у новий спосіб, збагачуючи сучасний культурний діалог.

2.2. Розвиток естрадного мистецтва в період незалежності України

За тридцять років незалежності України естрадне мистецтво досягло значного розвитку, перетворившись із сфери захоплення окремих ентузіастів у прибуткову та світово визнану індустрію. Цей період позначений зростанням національної самосвідомості, що відбилося у відродженні та просуванні української культури, включно з естрадою.

Українська естрада, взявши все краще зі своїх національних коренів та поєднавши це з сучасними глобальними тенденціями, стала значимим гравцем на міжнародній арені. Поєднання традиційних мелодій та сучасних музичних стилів створило унікальний звучний ландшафт, який знаходить відгук у серцях як українських, так і іноземних слухачів.

Така трансформація свідчить про активність, креативність та інноваційний дух українських музикантів та продюсерів, які не бояться експериментувати та шукати нові шляхи для вираження себе

через мистецтво, при цьому зберігаючи відданість своїй культурній спадщині.[31].

Українські митці активно відкривають Україну світові, завойовуючи популярність за кордоном і сприяючи створенню позитивного міжнародного іміджу держави. Становлення шоу-бізнесу в Україні відбувалося у складних умовах, де необхідно було конкурувати з російським капіталом та виконавцями.

Основні елементи інфраструктури шоу-бізнесу, які забезпечують його прибутковість, включають:

Нічні клуби, чиї доходи в Україні поки що залишаються незначними.

Концерти, доходи від яких варіюють залежно від багатьох факторів.

Сервісні виконавські заходи приватного типу, такі як культурне обслуговування особистих подій вищих шарів суспільства, де доходи залежать від можливостей замовника.

Випуск CD, який в Україні поки що не є прибутковою сферою порівняно з виробництвом країн, таких як Польща.

Випуск аудіо та відеокaset, який в Україні є прибутковішим за випуск CD, залежно від покупців та технічного оснащення.

Реклама, де задіяні переважно зірки, які самі стали товаром.

Публічна політика, яка включає культурне забезпечення політичних кампаній, виборів та референдумів.

Ці аспекти вказують на різноманітність і складність шоу-бізнесу як індустрії, яка постійно розвивається і адаптується до змінюваних умов ринку і соціокультурного контексту.[24].

Шоу-бізнес в Україні, як і в багатьох інших країнах, не лише задовольняє культурні потреби широкого кола глядачів, а й надає послуги політичним та економічним елітам. Це включає в себе приватні виступи, культурне обслуговування особливих заходів, таких

як дні народження, а також участь в політичних кампаніях та інших подіях, де мистецтво стає засобом комунікації та впливу.

Цей аспект шоу-бізнесу підкреслює його важливу роль в соціальному житті, де культурний продукт може стати інструментом в руках політичної та економічної влади. З одного боку, це може надати додаткові можливості для розвитку мистецтва та його інтеграції у різні сфери життя. З іншого боку, існує ризик комерціалізації мистецтва та втрати його оригінальності та креативності, оскільки воно може стати засобом для досягнення зовнішніх, не завжди культурних, цілей.

А коли враховувати, що для «українського шоу-бізнесу саме ці сфери є головними джерелами доходів, то напрашується висновок: вітчизняний шоу-бізнес є умовним бізнесом, оскільки його фундаментом не є отримання прибутків від продажу його продуктів широкому загалу населення нашої країни» [32].

Шоу-бізнес, безумовно, є бізнесом, який охоплює широкий спектр діяльності. Його основна мета — не лише забезпечити прибутковість для артистів, продюсерів та організаторів, але й задовольнити естетичні та культурні запити аудиторії. Він інтегрує розваги, мистецтво та культуру, пропонуючи людям різноманітні форми дозвілля та можливості для культурного збагачення.

Саме через шоу-бізнес мистецтво стає доступним широким масам, надаючи платформу для популяризації талантів та культурних творінь. Виступи, концерти, музичні альбоми, театральні постановки — усе це форми культурного вираження, які стають можливими завдяки механізмам шоу-бізнесу. Окрім того, шоу-бізнес впливає на моду, літературу, кінематограф та інші сфери культури, роблячи їх частиною повсякденного життя людей.

«Адже комерційна спрямованість є ключовою характеристикою шоу-бізнесу, оскільки поза нею бізнесу не існує взагалі» [24].

За словами Олени Іванової, шоу-бізнес можна розглядати як явище, яке трансцендує національні кордони і культурні особливості. Вважати його виразно українським не зовсім доцільно, оскільки його характеристики загалом націлені на створення універсальної привабливості та краси, як у виступах, так і в іміджі учасників. В шоу-бізнесі краса часто сприймається як стандарт, який не акцентує на унікальності. Замість терміну "популярна музика", більш притаманним стає "шоу-бізнес", підкреслюючи, що ця сфера регулюється більше економічними законами, ніж законами мистецтва, і що вона функціонує як продукт, який виробляється та продається.[9].

За словами Максима Сердюка, національний колорит має ключове значення для українського естрадного мистецтва, оскільки він виділяє його серед світової поп-культури. Фольклор завжди був інтегральною частиною української культурної ідентичності, навіть під час радянських часів, коли були спроби поєднати його з сучасними музичними течіями. Прикладом такого експериментування є поява гуртів «ВВ» у 1986 році, які включали елементи фольку, року та рок-н-ролу, а в 1990-х роках — гурти «Мертвий півень» та «Плач Єремії», що також черпали натхнення з фольклорних мотивів.

Справжнім переломним моментом у впровадженні фольклору в українську поп-музику став 1998 рік, коли Руслана Лижичко, за довгий час до своєї перемоги на «Євробаченні» у 2004 році, випустила пісню «Світанок». Ця пісня стала одним з перших прикладів синтезу українського фольклору і сучасної поп-музики, що звучали разом.[27].

У 2000-х роках, фольклор став важливим компонентом української поп-музики. Катя Chilly випустила альбом «Русалки in da House», який став культовим завдяки унікальному поєднанню вокалу та фольклорних мелодій, що надали народним пісням нового

звучання. Композиторка Катерина Заволока також випустила альбом «SUSPENZIA» у 2003 році, який здобув значний успіх.

У 2004 році з'явився проект «ДахаБраха», один з найвідоміших гуртів в світі, який успішно поєднує етнічні традиції різних країн світу з українським фольклором.

У той самий період, композиції Михайла Поплавського та Верки Сердючки змінили сприйняття українського фольку та призвели до популяризації цього жанру.

Але від 2013 року український фольк втратив популярність у мейнстрімі, хоча продовжив існувати в творчості рок-гуртів, таких як «MERVA» та «Nokturnal Mortum», на важкій музичній сцені. [27].

Після Революції Гідності, яка відбулася у 2014-2015 роках, в Україні спостерігався значний ріст зацікавленості українців до власної країни та її культури. Майдан і війна на Сході України вплинули на національну свідомість та патріотизм громадян. Велика кількість людей почала активно досліджувати і пізнавати Україну, її історію, традиції та культуру.

У цьому контексті український фольклор отримав новий піднесення. Гурт "ОНУКА" став одним із символів цього оновленого інтересу до власної культури. Подальший розвиток українського фольклору спостерігався завдяки співпраці з такими гуртами як "Panivalkova", "YUKO", "KAZKA", "Kalush", а також виконавицями Alina Pash, СТАСІК та реперкою alyona alyona. Вони почали впроваджувати елементи українського фольклору в свою музику, використовуючи трембіту, сопілку та народний спів. Це дало поштовх розвитку сучасної української музики та сприяло популяризації національної культури серед молодого покоління.

В той же час, «... українська музична сцена сьогодні перенасичена фольком. І через це його глибина та цікавість починають нівелюватися, приїдатися. І для того, щоб не опинитися в

глухому куті, українським артистам потрібно розвивати не тільки українську мову, але й шукати нові теми і наративи, відтворювати реальність України та світу у власних текстах і музиці » [27].

Фестивалі стали важливим напрямком становлення та розвитку естрадного мистецтва в Україні, сприяючи популяризації вітчизняної естради та виступам молодих колективів. Один із значущих моментів у розвитку української незалежної музичної сцени став фестиваль української музики "Червона рута - 89", який відбувся у Чернівцях у 1989 році.

На цьому фестивалі виступили молоді колективи, серед яких були майбутні "зірки" української музики, такі як гурти "ВВ", "Брати Гадюкіни", "Кому вниз", а також молода виконавиця Ірина Білик. Ця подія зіграла важливу роль у підтримці та сприянні розвитку молодих талантів та української естради в цілому.

Фестивалі стали майданчиками для виявлення та популяризації музичних обдарувань, а також сприяли формуванню унікальної української музичної ідентичності, яка відрізняється від інших країн та культур.[22].

Фестиваль "Червона Рута" став регулярною подією, яка відбувалася кожні два роки і стала важливим катализатором для відкриття та підтримки молодих артистів в Україні. Після запуску фестивалю, на ньому з'явилися талановиті молоді виконавці, які отримали широке визнання. Ось кілька прикладів:

Після 1991 року на "Червоній Руті" відомим став Андрій Кузьменко, лідер гурту "Скрябін".

У 1993 році фестиваль виділив Олександра Пономарьова та Руслану Лижичко.

У 1995 році "Червона Рута" підкреслила таланти Ані Лорак та Наталії Могилевської.

В 1997 році виступили "Танок на майдані Конго" і "Тартак".

Паралельно з "Червоною Ругою", у 1992 році стартував фестиваль "Таврійські ігри" у Каховці (Херсонська область), який згодом став традиційним і однією з наймасштабніших подій естрадного життя в Україні.

Також існував фестиваль "Перлини сезону", який поділявся на три частини: денну розважальну програму, конкурсний концерт і показові виступи артистів. Багато сучасних молодіжних мистецьких фестивалів зараз використовують схожу структуру.

Ці фестивалі відігравали важливу роль у популяризації української естради та сприяли виявленню та підтримці молодих музичних обдарувань в країні.

Фестиваль "Оранжева республіка" або "Республіка Казантип" був видатним щорічним музичним заходом електронної музики, який відкрився у 1992 році. Протягом 1998-2013 років цей фестиваль проводився на мисі Казантип, що стало основою для його назви. Його організатором був Микита Маршунок, який започаткував цей масштабний клубний захід під відомим гаслом "головний проект літа".

Фестиваль "Республіка Казантип" був визнаним і популярним подією в світі електронної музики. Ця подія привертала музикантів і учасників з усього світу та відзначалася своєрідністю та енергетикою. Фестиваль об'єднував танцюристів, музикантів і фанатів електронної музики, створюючи унікальну атмосферу свободи та креативу.

Цей фестиваль відіграв важливу роль у розвитку електронної музики в Україні та привернув увагу до країни як до місця, де можна насолодитися якісною електронною музикою та незабутньою атмосферою.[11].

Розвиток телеіндустрії в Україні відіграв важливу роль у розвитку естрадного мистецтва та перетворенні його в шоу-бізнес. Зміни в телепередачах та телеканалах створили сприятливу

платформу для популяризації естрадної музики та виступів артистів. Ось деякі ключові аспекти цього процесу:

Приватні телеканали та комерціалізація: З'явлення приватних телеканалів та комерціалізація медіа дозволили музикантам та артистам знайти нові можливості для виступів і реклами. Приватні телеканали стали конкурувати за аудиторію, що вивело естрадне мистецтво на новий рівень.

Спеціалізовані музичні канали: З'явлення музичних каналів, таких як "М1", "MTV-Україна", "OTV", "Entermusic", стало важливим кроком у популяризації музичної культури. Ці канали надали можливість українським виконавцям демонструвати свої відеокліпи та музичні твори широкій аудиторії.

Телевізійні програми та концерти: З'явлення різноманітних телевізійних програм і концертів сприяло просуванню естрадної музики. Такі програми, як "Вечірній квартал", "Вар'яти", "Шоу братів Шумахерів", "Ліга сміху" та інші, дозволили артистам виступати перед великою аудиторією.

Гумористичні телепередачі: Гумористичні телепередачі стали популярними і включали в себе естрадні елементи та мініатюри. Вони створювали платформу для виступів артистів та впровадження естрадної форми у телевізійному форматі.

Концерти та конкурси: Організація концертів та музичних конкурсів, таких як "Ліга сміху", "Розсміши коміка" та інші, дозволила артистам продемонструвати свої таланти та здобути популярність серед глядачів.

Усі ці фактори разом сприяли популяризації естрадного мистецтва в Україні і перетворенню його в шоу-бізнес. Телевізійна індустрія стала важливим інструментом для виступів та популяризації музики та мистецтва в країні.[33].

Справді, в Україні з'явилася велика кількість різних телевізійних шоу, які приносять високі рейтинги і мають велику популярність серед глядачів. До таких шоу відносяться "Голос країни", "Х-фактор", "Танці з зірками", "Маска" та інші.

Проте, варто відзначити, що багато з цих шоу є адаптаціями або аналогами зарубіжних програм. Це практика, яка поширена не тільки в Україні, а й в інших країнах. Адаптація зарубіжних форматів дозволяє привернути увагу глядачів, особливо якщо оригінальні шоу мають успішну історію за кордоном.

Проте, важливо також пам'ятати, що українські версії цих шоу можуть мати свої унікальні особливості і внески в розвиток культури та мистецтва країни. Вони дозволяють виявити талановитих співаків, танцюристів і виконавців українського походження та піднімати їх до високого рівня популярності.

Також, ці шоу можуть сприяти розвитку музичної та танцювальної культури в Україні та привертати увагу до молодих обдарованих артистів.[23].

"Караоке на майдані" є однією з видатних програм вітчизняного шоу-бізнесу, і вона зіграла важливу роль у розвитку музичної індустрії в Україні. Програма, яка була в ефірі протягом 20 років, дала можливість багатьом молодим артистам розпочати свою кар'єру та стати відомими. Такі виконавці, як Тіна Кароль, Макс Барських, Віталій Козловський та інші, знайшли своє місце завдяки цій програмі.

Наголошення на важливості мюзиклів в українській культурі також має сенс. Мюзикли, як жанр, можуть навчити артистів багатьом навичкам, таким як спів, танці, і акторська майстерність. Вони сприяють розвитку шоу-бізнесу та дозволяють артистам бути більш універсальними і вражати глядачів різноманітними виставами.

Проте, інфраструктура для розвитку мюзиклів в Україні поки не налагоджена на відповідному рівні, і це може бути однією з перешкод для їхнього більш широкого поширення. Таким чином, розвиток мюзиклів та інших музичних жанрів важливий для українського шоу-бізнесу та культури загалом.[9].

Розвиток естрадного мистецтва в Україні у період незалежності справді відзначається багатьма важливими тенденціями і досягненнями:

Інтеграція в світовий ринок шоу-бізнесу: Українські виконавці активно працюють над покращенням свого мистецтва та представленням його на міжнародній арені. Участь у таких подіях, як конкурс "Євробачення", стала важливим кроком в цьому напрямку і дозволила українським артистам здобути міжнародне визнання.

Розвиток самодіяльних авторів і виконавців: Україна має багато талановитих авторів і виконавців, які активно працюють над створенням власних пісень та виступами. Це допомагає розширити репертуар і створює унікальність української музики.

Формування клубів та театрів мистецької молоді: Молоді колективи та театри грають важливу роль у розвитку мистецтва в Україні. Вони дозволяють молодим талантам розвивати свої навички та отримувати досвід виступів перед аудиторією.

Розширення жанрової диференціації репертуару: Українські виконавці активно експериментують з різними музичними жанрами, що розширює різноманітність музики і привертає різні аудиторії.

Синтез різноманітних видів мистецтва: Багато вистав та шоу включають елементи танцю, акторської гри та інших видів мистецтва, що робить їх більш видовищними та цікавими для глядачів.

Взаємодія зі світовим ринком шоу-бізнесу: Українські артисти активно співпрацюють зі світовими колегами, що допомагає розширити свій вплив і отримувати нові можливості.

Українське естрадне мистецтво не тільки розвивається, але й впливає на формування національної ідентичності та свідомості. Воно стає важливою складовою культурної спадщини України та продовжує радувати глядачів своїми виступами і піснями.

2.3. Тенденції розвитку вітчизняного естрадного мистецтва в період російсько-української війни

Усі наші артисти, ніхто не виключення, активно долучилися до військових дій. Деякі з них стали захисниками на передовій, інші висловлюють свою підтримку через мистецтво, спрямовуючи її на зміцнення патріотизму. Вони допомагають цивільним, які зіткнулися з випробуваннями воєнного часу, втратили рідних і домівки, а також підтримують воїнів, що відстоюють мир в нашій державі.

Немає жодного українського виконавця на естраді, який би не торкався цієї болючої теми. Хтось з артистів прагне надихнути на перемогу, задіюючи оптимістичність і бадьорі нотки у своїх композиціях («Героям слава!» Олега Скрипки, «Україна переможе» Олександра Пономарьова, «Будем воювати» «Юркеш», «Байрактар» Тараса Боровка), хтось вдається більше до лірики, адже в розлуці людям складно бути на великій відстані з коханими, хтось, демонструючи світу весь біль і жорстокість того, що відбувається, підштовхує світову спільноту до підтримки України всіма можливими засобами.

Естрадне мистецтво та культура кожного народу функціонує і продовжує свій розвиток у будь-який час, пристосовуючись до заданих умов. Водно час, неможливо пристосуватись до умов війни,

можливо лише тимчасово перебувати в незручностях які висуває воєний стан.

В контексті тривалого карантину, що охопив увесь світ, Україна, як і інші країни, ефективно перейшла на систему дистанційної освіти. Цей формат навчання був імплементований на значний часовий проміжок у закладах освіти різних рівнів. У зв'язку з налагодженням цього процесу до початку військового конфлікту, спровокованого Російською Федерацією, Україна опинилася у ситуації, де було необхідно тимчасово обмежитись виключно дистанційною формою освіти, що зумовлено потребами національної безпеки. Однією з характерних рис освітнього процесу в умовах воєнного стану, як і під час карантину, є продовження навчального процесу студентами, незважаючи на високий рівень військових загроз, наприклад, у таких регіонах як Херсонська область.

Естрадний, а особливо, музичний простір під час складних умов у країні завжди стає мотивуючим. Оскільки в Україні пісня, гумор, читання віршів тощо завжди вважалося душею власного народу, артисти не можуть стояти осторонь цих жахливих подій які відбуваються в державі. Тож, пісні та гумор допомагають впоратися з болем та емоціями, «заряджають» на успіх і надихають людей йти до перемоги. Тому багато виконавців особливо натхненно власними композиціями прагнуть підняти дух свого народу.

Закликають триматися і не втрачати віру у перемогу багато українських виконавців, а саме: «Monatik (записав відео на свій вірш «From U to Z»), Настя Каменських (виконала надзвичайно чуттєву композицію «Я — Україна»), Ірина Білик (створила пісню «Кордони» про те, що жодні кордони не роз'єднують закоханих людей), Kola (випустила трек «Чи разом» про очікування звістки від коханого), Vazhana (створила надихаючу пісню «Ти моя сила» про те, що саме любов у розлуці з коханими дає сили жити), Оля Цибульська

(виконала чуттєву композицію «Минає день»), Mari Cheba (присвятила свою пісню «Нація серця» всім співвітчизникам, які підтримують одне одного), Jerry Neil (представила свою пісню «Мрія», яка вже стала хітом в Україні, про те, що не можна вбити волю народу), гурт «Kazka» (записали реалістичну пісню «I'm not ok»), гурт «Без Обмежень» (створили пісню «24/2» про те, як з війною змінилося життя наших людей, наголошуючи, що вихід із війни лише один — через боротьбу до перемоги), гурт «Цвіт кульбаби» (написав композицію «Йду на війну» з присвятою всім загиблим на цій війні), гурт «Скай» (у пісні «Не відступати і не здаватись» закликає до перемоги), Наталля Могилевська (у треку «Я вдома» підкреслює, що свій дім — це найкраще місце на землі для людини), Tamerlan Alena та Andri Vah (піснею «Вставай, моя Україна» закликають всіх підніматися проти ворога), гурт «Go_A» (піснею «Калина» теж прагнуть об'єднати всіх українців заради перемоги), гурт «Kozak system» (створили пісню «Азов-сталь»), Tarabarova (теж піднімає болючу тему Маріуполя в пісні «Бо ти моя Азов-сталь» про незламних захисників цього героїчного міста), Олег Скрипка (створив креативну пісеньку-кричалку «Героям слава», що надихає країну на перемогу), Марія Яремчук (втілила композицію «Дорога воїна»), Макс Барських (представив ще на початку війни пісню «Буде весна»), Павло Табаков (виконав символічний трек «Забирайся війна»), Jerry Neil у пісні «Геть з України» також продовжує цю тематику, композиція «Перемога» Марії Бурмаки веде нас вперед і не лишає сумнівів, що перемога незабаром» [9].

Ці та інші музичні твори стали постійними елементами радіоефіру та активно домінують у національному цифровому просторі. Високий рівень відтворень цих пісень на YouTube-каналах артистів свідчить про їх велику популярність серед українців та

акцентує на значенні обговорення сенситивних питань через мистецтво.

Лідер гурту "Антитіла" Тарас Тополя у співпраці з британським артистом Едом Шираном розробили спільний музичний проект "2step". Незважаючи на те, що Тарас та інші члени колективу активно задіяні у захисті України, вони знайшли ресурси для створення цього треку, а також інших авторських творів, що висвітлюють поточну тривожну ситуацію [12].

У період воєнних дій спостерігається тенденція серед російськомовних українських артистів до переходу на використання української мови у своїх піснях, що є відображенням переосмислення ними ролі російської мови в контексті війни. В державному радіомовленні виключно українська мова сприяє підтримці та розвитку національної культури. Наприклад, одеська виконавиця Слава Камінська, перебуваючи у Нідерландах, створила композицію "Додому", яка стала її першим україномовним авторським твором. Сергій Бабкін з Харкова оновив пісню "Я солдат" та презентував новий трек "Далі ми самі", що торкається болючих питань. Відомий одеський артист Melovin, який раніше виступав російською, створив україномовну композицію "Не зволікай". Артисти підкреслюють, що зміна мови відбувається як відгук на глибокі внутрішні відчуття, а не через проблеми з російськомовним населенням України. Зазначається, що особливу популярність набула пісня "Доброго вечора, ми з України", авторами якої є діджеї з Кременчука; композиція надихає українців на перемогу і стала вірусним хітом, що підтверджується мільйонами переглядів в інтернеті [9].

А деякі виконавці перейшовши у своїх виступах на українську мову продукують з гумористичної точки зору вирішення сучасних проблем. Так, артисти «Дізель шоу» неодноразово наголошували на тому, що лише об'єднання може допомогти Україні. В колективі

«Дизель шоу» приймають участь на рівні з українцями і росіяне, і беларуси, які перші години повномасштабної окупації осудили дії російської федерації.

У період війни значною символікою набуває пісня "Ой, у лузі червона калина", яка виконується по всій Україні. Після того, як на початку конфлікту Андрій Хливнюк у Києві на Софіївській площі інтерпретував цю пісню, надавши їй сучасного звучання, вона стала однією з найбільш улюблених та культових українських пісень [12]. Вона звучить в устах українців усіх віків та стає засобом підняття духу громадян та особливо військових. Артисти використовують своє мистецтво як засіб громадянської позиції та розповсюдження інформації про події в Україні через музику на міжнародному рівні.

Українські виконавці активно беруть участь у благодійних концертах, організовуючи збір коштів для підтримки ЗСУ та проводять інформаційну кампанію проти агресора. Наприклад, Джамала виступала на німецькому Євробаченні в Берліні з піснею про геноцид кримськотатарського народу, тримаючи український прапор, та збрала значні кошти для ЗСУ. Злата Огневич здійснила благодійний виступ у Денвері, Колорадо, США, збираючи кошти для України. Тіна Кароль виступила у Токіо у символічній жовто-блакитній сукні. Таким чином, українські артисти як вдома, так і за кордоном, докладають зусиль для збору коштів на підтримку українців у цей непростий час.

Гумористична група «Квартал – 95» також перебуваючи на гастролях в Німеччині, завдяки своїй програмі зібрали чималу сумму на підтримку ЗСУ.

Конкурс Євробачення 2022 року теж грандіозно продемонстрував, як у світі підтримують Україну в тяжкі часи. Так, пісня вітчизняного гурту «Kalush Orchestra», який виконав на конкурсі композицію «Stefania», що була присвячена матері соліста Олега

Псюка, стала символізувати всіх мам, які чекають своїх синів з війни і безмежно переживають за них [25]. Ця тема є найактуальнішою для нашої країни в цей складний час, і вся Європа почула нас, почала підтримувати Україну і відчула наше прагнення до перемоги й духовну міць народу.

Останнім часом артисти періодично почали об'єднуватись задля суттєвих творчих проєктів для виконання важливих патріотичних пісень. Так, у червні 2022 р. на телеканалі «Україна» було презентовано відеокліп на композицію «Ми з України» (створену Машою Лічі, Артуром Железняком та Сергієм Грачовим), у якому задіяно сімнадцять українських виконавців, а саме [12]: Михайло Хома, Ольга Полякова, Тіна Кароль, Юлія Саніна, Наталка Могилевська, Ольга Цибульська, Олександра Заріцька, Фагот, Melovin, Злата Огнєвіч, Настя Каменських, Сергій Бабкін, Alekseev, Артем Пивоваров та інші.

Злата Огнєвіч записувала свою частину пісні, перебуваючи в Чикаго. Такі спільні проєкти вітчизняних артистів, котрі разом діють на музичному культурному фронті, безумовно, свідчать про незламність і згуртованість українського народу заради перемоги. Вони, виступаючи проти геноциду нації, підкреслюють, що українці є незламним та надзвичайно сильним народом. Виконавці, об'єднавшись, демонструють важливість цього процесу для всієї країни за для перемоги [25].

Ще один проєкт на спільну пісню об'єднав українських яскравих артистів. У ньому Михайло Хома, Олександр Пономарьов, Євген Кошовий, Тарас Тополя та Петро Чорний записали разом трек «Україна переможе», який представлено як марш перемоги. Ця композиція Олександра Пономарьова створена в бадьорому дусі і дещо гумористичному стилі [31]. Вона також має великий мотиваційний потенціал і вже є хітом в Україні.

Під час війни пісні, які стали символом національної єдності та виразом духу українського народу, звучать далеко за межами країни. Завдяки тому, що українці мають глибоко закорінену співочу традицію і вокальну підготовку з раннього віку, навіть ті, хто був змушений тимчасово покинути країну, продовжують виступати на різних сценах світу, підтримуючи рідну державу.

Пісня в цей час стає способом вираження глибокого болю, втрати, способом розради та зняття стресу, а також надає сили, відновлює духовні сили та викликає надію. Тому не можна недооцінювати ролі музики та артистів, які стали на барикади культурного фронту, протистоячи ворожій пропаганді своїм творчим внеском. Багато українських виконавців у відповідь на війну створили ряд композицій, що висвітлюють цю складну тематику, підкреслюючи, що мовчання зараз неприпустиме.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження можемо зробити наступні висновки.

1. Естрадне мистецтво, як синтетичний вид сценічного мистецтва, дійсно об'єднує в собі різноманітні елементи, такі як музика, танці, акторська гра, хореографія, комедія, драма, малі форми драми, і навіть ілюзіонізм і багато інших. Ця суміш різних видів мистецтва робить естраду надзвичайною та барвистою формою розваги та вистави для глядачів.

В останні роки досліджень естрадного мистецтва дійсно спостерігається розширення площини досліджень, і це пов'язано з ростом інтересу до цього жанру. Дослідники розглядають естраду з різних позицій і в контексті сучасного суспільного та культурного розвитку. Дослідження охоплюють різні аспекти естради, включаючи її жанрові особливості, місце в шоу-бізнесі, технології виконавства, взаємозв'язок з фольклором та інші аспекти.

Це свідчить про значущість та різноманітність естрадного мистецтва як об'єкта для досліджень. Різні науковці допомагають розкрити різні аспекти цього жанру та внести важливий внесок у розуміння його сутності та розвитку. Однак, в останні роки науковці приділяють дуже незначний інтерес до проблем української естради в період війни і гібридної, і повномасштабного вторгнення. Лише інтерв'ю та статті не наукового характеру заповнили Інтернет, що не вирішує проблему методології даного питання.

2. Естрадне мистецтво має свої особливі ознаки, які роблять його унікальним і привабливим для глядачів. Основні особливості естрадного мистецтва включають:

Імпровізаційність: Ця риса дозволяє артистам естради бути готовими до найрізноманітніших ситуацій та миттєво реагувати на

події. Імпровізація може бути важливою частиною вистави і додає живості та непередбачуваності виступу.

Лаконізм: Естрада відзначається лаконізмом у виразі і виконанні. Виконавці мають обмежений час для виступу, тому важливо передати головне повідомлення або емоції у короткому проміжку часу.

Соціальна мобільність: Естрада може оперативно реагувати на актуальні соціальні події, політичні події або інші важливі моменти. Виконавці часто включають актуальні теми у свої виступи, що робить їх актуальними та спільними.

Легкість, святковість і жанрова розкутість: Естрада відома своєю розважальною та святковою атмосферою. Виступи можуть включати різні жанри мистецтва, такі як музика, танці, комедія і багато інших, що робить їх різноманітними та цікавими для різних аудиторій.

На основі цих особливостей науковці виділяють різні жанри та види естрадного мистецтва, включаючи концертну естраду, театральну естраду, святкову естраду та телевізійну естраду. Кожен з цих жанрів має свої власні характеристики і специфіку виконання, але всі вони спільно прагнуть надати глядачам незабутні враження та розважити їх.

3. Естрадне мистецтво на теренах України було визнано ще в 20-30 роки ХХ століття, але його історія зазнала значних змін у наступні роки. На початку свого розвитку, естрада була впливовою, але піддавалася ідеологічному впливу. Справжнє зародження національної традиції відбулося в 50-60 роки ХХ століття, коли цей вид мистецтва почав більше відзеркалювати національні коріння та характер.

У цей період спостерігався стильовий плюралізм, з численними жанрами, такими як бардівська пісня, фольклорна музика, вокально-

інструментальне виконавство, рок-музика, і навіть театри мініатюр та концертна діяльність. Це було часом, коли артисти та колективи поєднували в собі елементи західної популярної культури з національними традиціями.

Такі роки вважаються золотим віком української естради, коли творчість численних артистів органічно поєднувала західні впливи з українськими національними елементами. Такий розвиток сприяв формуванню національної ідентичності та підвищив популярність українського естрадного мистецтва.

4. Сучасний етап розвитку естрадного мистецтва на пострадянському просторі суттєво вплинув глобалізація та зміни в культурному середовищі. Цей період призначив зародження вітчизняного шоу-бізнесу і надав українським артистам можливість творити, виходячи з національних культурних традицій без зовнішнього втручання. Починаючи з 2000-х років, українську естрадну сцену можна охарактеризувати як шоу-бізнес.

У цей період естрада стала силою комерціалізації, де акцент був зроблений на яскравих образах, великих шоу та нетрадиційних методах залучення уваги аудиторії. Це свідчить про розвиток менеджменту та креативної індустрії.

Сьогодні естрадне мистецтво спрямоване на широку аудиторію і ґрунтується на майстерності виконавців, їхній техніці перевтілення і здатності створювати лаконічні, але ефектні вистави. Українські артисти вивели нашу країну на міжнародну арену, завойовуючи популярність за кордоном та сприяючи формуванню міжнародного іміджу України.

В той же час, представники естрадного мистецтва стали потужною силою яка не лише формує імідж України, а й розповідає про сучасний її стан країни під час війни.

Тож сьогодні існують певні тенденції в естрадному мистецтві, які формують його загальний розвиток під час війни: – по-перше, це об'єднання артистів у спільних проєктах в одній тематичній пісні на військову тематику; – по-друге, створення волонтерських колективів, що гастролують для військових з концертами; – по-третє, проведення заходів, метою яких є збір коштів для допомоги ЗСУ; – по-четверте, це написання творів на військову тематику, задля підтримки духу людей і зміцнення патріотичного настрою; – по-п'яте, перехід на україномовні тексти раніше російськомовних вітчизняних артистів; – по-шосте, осучаснення і актуалізація старих відомих пісень, наприклад «Ой, у лузі червона калина»; – по-сьоме, участь у міжнародних проєктах, щоб привернути увагу до війни в країні; – по-восьме, створення мотивуючих відео артистами; – по-дев'яте, ремікси артистів на свої композиції з іншими сучасними текстами.

Отже, сучасна музика українських виконавців переповнена енергією та оптимізмом, вона підтримує моральний дух співвітчизників, надаючи їм життєвих сил і віри в перемогу через мотивуючі тексти та мелодії. Ці пісні дозволяють світовій спільноті відчувати глибину того, що відбувається в Україні, та сприйняти непохитність та стійкість українського духу. В умовах воєнного часу естрадне мистецтво перетворюється на животворне серце нації, яке продовжує битися і надихає на боротьбу за життя та перемогу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бобул І. Традиційна українська естрада в сучасному культурному просторі. *Культурно-мистецьке середовище: творчість та технології: Матеріали Чотирнадцятої Міжнарод. наук.-творчої дистанц. конф.*, Київ, 23 жовтня 2020 р. Київ: НАКККіМ, 2020. С. 15-17.
2. Бойчук А. Естрадне мистецтво співу у виклику сьогодення. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 25, 2019. С. 33-37. URL: [9.pdf \(aphn-journal.in.ua\)](#)
3. Верхова А. Естрада як особлива форма шоу-мистецтва. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. 2016. № 2. С. 212-218.
4. Грачова О. Українське естрадне виконавство другої половини ХХ століття (тенденції розвитку). *Вісник КНУКіМ. Серія : Мистецтвознавство*. 2011. Вип. 25. С. 17-23.
5. Гориславець. З історії української естради (Короткий огляд історії естрадної пісні від 50-х до сьогодення) URL: <http://uaestrada.org/archives/6875>
6. Горбань Ю. Чому зірки України не засяють за рік, або Не квотами єдиними. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2343211-comu-zirki-ukraini-ne-zasaut-za-rik-abo-ne-kvotami-edinimi.html>
7. Деркач С. Різновиди та жанри мистецтва естради. *Грааль науки* 2021. Лютий № 1. С. 554 – 556. URL: https://www.researchgate.net/publication/349717866_RIZNOVIDI_TA_ZANRI_MISTECTVA ESTRADI
8. Дрожжина Н. В. Вокальне мистецтво естради: історія, теорія, практика. *Навчальний підручник для здобувачів ступеня магістра закладів вищої освіти культури і мистецтв III–IV рівнів акредитації зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво» спеціалізації «Музичне*

- мистецтво естради»* / Харк. нац. унів. мистецтв. Х. : Видавництво «Естет Принт», 2019. 336 с.
9. Досягнення України: чим може похвалитися сучасна українська музика. URL: <https://ua.korrespondent.net/showbiz/music/3407805-dosiahnennia-ukrainy-chym-mozhe-pokhvalytsia-suchasna-ukrainska-muzyka>
  10. Дедуш, О. В. Українські військові пісні як елемент національної самосвідомості. *Молодий вчений*. 2014. 7 (1), 32–36.
  11. Дзинглюк, О. С., Гречиха, В. А. Патріотична пісня як невід’ємний елемент національної свідомості українців. *Закарпатські філологічні студії: науковий журнал*. 2019. Т. 2, Вип. 9, 118–123. Видавничий дім «Гельветика».
  12. Дроздова, Є. Війна та музика. Як змінювалися музичні вподобання українців у ютубі. 2022, Травня 15. URL: <https://texty.org.ua/articles/107687/vijna-ta-muzyka-yak-zminyuvalysya-muzychnivpodobannya-ukrayinciv-v-yutubi/>.
  13. Зайцев В. П. Режисура естради та масових видовищ : навч. пос. Київ : Дакор, 2003. 304 с.
  14. Енциклопедія сучасної України. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=18031
  15. Естрада. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. URL: <https://slovnyk.me>.
  16. Єрмакова Н. Про початок історії Молодого театру. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого*, Київ, 2010. С. 45-64.
  17. Зайцев В. Режисура естради та масових видовищ: навч. посібник. Київ : Дакор, 2006. 252 с.
  18. Ільєнко О.О. Ансамбль «Червона Рута» в системі української музичної культури. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 19. Т. 3. 2019. С. 92 – 97. URL: [21.pdf \(innovpedagogy.od.ua\)](https://innovpedagogy.od.ua)

19. Кузьмічова В. А. До витоків становлення ідей вищої музичної освіти на Україні (XVII – XIX ст.). *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія*. 2014. – Вип. 42. – Ч. 4. – С. 184 – 189.
20. Конвалюк У. В. Персонологічний дискурс вокального мистецтва української естради 70-х років XX – початку XXI століть. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 Теорія та історія культури (мистецтвознавство). – ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Міністерство освіти і науки України. – Івано-Франківськ, 2020. – 320 с.
21. Карпінська, В.. Музика війни: пісні, які стали символами спротиву у війні 2022 року. *Чесно*. 2022, Серпня 22. URL: <https://www.chesno.org/post/5286/>
22. Левченко М. Г., Форостян А. Ф., Кузнецов С. В. Інтеграція сучасного мистецтва в культурний простір регіонів України. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2021. № 3. С. 98-101.
23. Машенко І. Енциклопедія електронних мас-медіа: словник-глосарій термінів і виразів. Київ : КиМУ, 2007. Т. II. 420 с.
24. Муратов М. Эстрада как феномен массовой культуры : дис. ... канд. филос. наук : 24.00.01 Казань : КГУКиИ, 2005. 158 с.
25. Мозговий М. П. Становлення та тенденції розвитку української естрадної пісні: дис... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.01 «Теорія і історія культури». К., 2007. 175 с.
26. Міроненко, Т. Шоу-бізнес на війні. Гумористи, артисти та івент-менеджери влаштовують концерти для військових. Як жарти і музика допомагають на фронті. 2022, Травня 16. URL: <https://forbes.ua/inside/shou-biznes-na-viyni-gumoristi-artistita-ivent-menedzheri-vlashtovuyut-kontserti-dlyaviyskovikh-yak-zharti-i-muzika-dopomagayutna-fronti-16052022-5994>.

27. Манько С. Б. Тенденції розвитку естради у військовий час. *Культура України*. Випуск 78. 2022. С. 94 – 99.
28. Откидач В. Естрадний спів і шоу-бізнес : навч.-метод. посіб. Вінниця : Нова Книга, 2013. 368 с.
29. Ороновський А. І., Цап Г. В., Ороновська Л. Д. Окремі аспекти розвитку української естрадної пісні у постколоніальний період кінця ХХ – початку ХХІ століття. *Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць*. 2021. Вип. 40. С. 145-152.
30. Овсянніков В. Поп-рок як репрезентативний напрям сучасної української музичної культури : монографія. Київ : НАКККіМ, 2020. 160 с.
31. Поплавський М. Шоу-бізнес: теорія, історія, практика. К., 2001.
32. Покальчук, О. Навіщо потрібне мистецтво в час війни? 2022, Серпня 4. URL: <https://zn.ua/ukr/SOCIUM/dlja-choho-potribne-mistetstvo-pid-chasvijni.ht>
33. Рыбакова Е. Музыкальная эстрада России: генезис и перспективы. URL: <http://elibrary.spbguki.ru/600382>
34. Рябуха Т. М. Витоки та інтонаційні складові української пісенної естради: автореф. дис... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво». Х., 2017. 19 с.
35. Сердюк М. Як фольк став частиною української музики і чому це небезпечно. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2020/12/12/243356/>
36. Солодовника В. Естрада. Нариси української популярної культури. Київ : УЦКД, 1998. С. 139-160.
37. Самая Т. В. Вокальне мистецтво естради як чинник культурного життя України другої половини ХХ – початку ХХІ століття. дис... канд. мистецтвознавства: спец. 26.00.01 «Теорія і історія культури». Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Міністерство культури України. – Київ, 2017.

38. Самая Т.В. Естрадознавство – наука про естрадне мистецтво. *АРТ-платФОРМА: наук. альм. Київ: КМАЕЦМ, 2020. Вип. 1. С 318 - 336*
39. Степула Надія Головні риси і проблеми українського шоу-бізнесу.
URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/1113534.html>
40. Стеценко К. Про сучасний український шоу-бізнес. Культура і життя. 2004. 23 берез.
41. Совгира Т. І. Специфіка розмовної естради на телебаченні: питання становлення та жанроутворення. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2017. № 4. С. 212 – 216. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2017_4_45*
42. Тризна В.В. Становлення жанру естрадної пісні на Україні: витоки та періодизація. *Збірник наукових праць I Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції «Голос представників голосомовних професій : актуальні проблеми, досвід та інновації» - Харків: ХНПУ, 2019. 165с. С. 148 -151*

ДОДАТКИ

Додаток А.

Українські митці які захищають Україну

Максим Девізорів

Егор Соболев

Тарас Тополя**Сашко Положинський****Фагот****Ахтем Сеїтаблаєв та Олексій Тритенко****Үрмак****Олег Сенцов**

Дмитро Дікусар

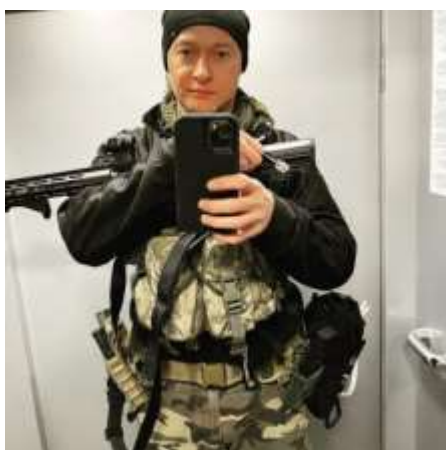
Геннадій Попенко

Макс Барських

Андрій Хливнюк

Даніель Салем

Андрій Федінчик

Додаток Б.

Митці які підтримують агресію проти України (чорний сайт)

